



Brüssel, 30. aprill 2024
(OR. en)

9094/24

Institutsioonidevaheline
dokument:
2008/0140(CNS)

ANTIDISCRIM 65
FREMP 204
GENDER 75
JAI 666
MI 428
SOC 299

MÄRKUS

Saatja: Eesistujariik

Saaja: Nõukogu

Eelmise dok nr: 8616/1/24 REV 1

Teema: Ettepanek: NÕUKOGU DIREKTIIV, mis käsitleb võrdse kohtlemise
põhimõtte rakendamist sõltumata isikute usutunnistusest või
veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest
– *Poliitiline mõttevahetus*

Delegatsioonidele edastatakse lisas eesistujariigi koostatud suunisdokument, pidades silmas
tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 7. mai 2024. aasta istungil
üldnimetatud teemal toimuvat poliitilist mõttevahetust.

Võrdse kohtlemise direktiiv (artikkel 19)*Poliitiline mõttevahetus*

Euroopa Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus (ELi lepingu artikkel 2). Seda arvesse võttes on liidu üheks eesmärgiks võidelda diskrimineerimise vastu. Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikliga 19 antakse nõukogule volitused vajalike sammude astumiseks, et võidelda diskrimineerimisega soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel¹.

Kehtiv diskrimineerimisvastane õigusraamistik Euroopa Liidu tasandil on killustatud. See kaitseb diskrimineerimise eest tööhõive valdkonnas kõigil ELi toimimise lepingu artiklis 19 nimetatud alustel, s.t soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel². Väljaspool tööhõive valdkonda on aga diskrimineerimine keelatud ainult soo ning etnilise või rassilise päritolu alusel; seega ei ole ELi tasandil väljaspool tööhõive valdkonda tagatud diskrimineerimise vastane kaitse usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel³. Varsti hakkavad kehtiva õigusraamistiku paremale jõustamisele kaasa aitama rangemaks muudetud miinimumnõuded võrdõigusasutuste suhtes⁴.

¹ Lisaks antakse ELi toimimise lepingu artiklites 153 ja 157 volitused liidu meetmete võtmiseks sellises valdkonnas nagu meeste ja naiste võrdõiguslikkus seoses nende võimalustega tööturul ja kohtlemisega tööl ning eeskätt seoses võrdse või võrdväarse töö eest võrdse tasu maksimisega.

² Vt eelkõige nõukogu direktiivid 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ ja 2000/78/EÜ ning direktiivid 2006/54/EÜ, 2019/1158/EL, 2022/2381/EL ja 2023/970/EL.

³ Vt eelkõige direktiivid 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ.

⁴ Vt direktiivid, mis võetakse vastu ettepanekute COM(2022) 688 final ja COM(2022) 689 final alusel.

Viimases diskrimineerimist käsitlevas Eurobaromeetri eriuuringus teatasid vastanud oma riigis laialt levinud diskrimineerimisest usutunnistuse või veendumuste (42%), puude (49%), vanuse (45%) või seksuaalse sättumuse (54%) alusel⁵. Umbes iga viies vastaja (21%) teatas, et on viimase 12 kuu jooksul isiklikult tundnud, et teda on diskrimineeritud või ahistatud. Näiteks võib tuua 15–24aastaste isikute diskrimineerimise kohvikutes, restoranides, baarides või ööklubides (25% vastanutest) ning koolis või ülikoolis õppides või sinna kandideerides (21%). Seevastu pensionärid teatasid diskrimineerimisest kauplustes või pankades (18%) ning seoses tervishoiuteenuste kasutamise või kättesaadavusega (17%). See kinnitab 2018. aasta põhiõiguste aruandes esitatud andmeid, mis kajastavad erilisi probleeme, millega just eakamad inimesed võrdse kohtlemise vallas silmitsi seisavad⁶.

Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) 2019. aasta andmete kohaselt on LGBT-inimeste diskrimineerimine, sealhulgas väljaspool tööhõive valdkonda, aastatel 2012–2019 suurenenud (37%-lt 43%-le)⁷.

Ligikaudu 25% FRA uuringus EU-MIDIS II osalenud moslemitest ütles, et nad on eelneva 12 kuu jooksul kogunud diskrimineerimist etnilise või sisserändaja tausta tõttu, sealhulgas nende usutunnistus või usulised veendumused⁸. Ligikaudu 21% FRA 2017. aasta uuringus (juutide diskrimineerimise ja juudivastaste vaenuritegude kohta)⁹ osalenud juutidest ütles, et nad on uuringule eelnenud 12 kuu jooksul kogunud diskrimineerimist oma usutunnistuse või veendumuste tõttu ühes või mitmes igapäevaelu valdkonnas. Ligikaudu 43% puuetega inimestest on teatanud raskustest selliste igapäevaste teenuste kasutamisel nagu toidu ostmine, pangandus, postiteenused,

⁵ Euroopa Komisjon (detsember 2023), Eurobaromeetri eriuuring nr 535: diskrimineerimine ELis 2023. aastal.

⁶ Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA) (2018), [Shifting perceptions: Towards a rights-based approach to ageing](#) (Arusaamade muutumine: õigustel põhinev vananemise käsitusviis), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

⁷ FRA (aprill 2021), [Equality in the EU. 20 years on from the initial implementation of the equality directives](#) (Võrdõiguslikkus ELis. 20 aastat pärast võrdõiguslikkuse direktiivide esialgset rakendamist); FRA (2020), [EU-LGBTI Survey II – A long way to go for LGBTI equality](#) (ELi LGBTI uuring II – pikk tee LGBTI-inimeste võrdõiguslikkuseni), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, lk 10.

⁸ FRA (2017), [Second European Union Minorities and Discrimination Survey: Muslims – Selected Findings](#) (Euroopa Liidu vähemuste ja diskrimineerimise teine uuring: moslemid – valitud tulemused), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, lk 25.

⁹ FRA (2018), [Experiences and perceptions of antisemitism – Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU](#) (Antisemitismi kogemine ja tajumine – teine uuring juutide diskrimineerimise ja juudivastaste vaenuritegude kohta Euroopa Liidus), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, lk 60.

esmatasandi tervishoid ja ühistransport¹⁰. Hiljutised sündmused maailmas on diskrimineerimist süvendanud. FRA teatas juba 2022. aastal antisemiitliku veebisisu eksponentsiaalsest kasvust¹¹. Samuti kogevad moslemid üha suuremat diskrimineerimist, hirmutamist ja ahistamist¹².

Diskrimineerimine on ühiskonnale kulukas. Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse (EPRS) 2023. aasta uuringu kohaselt tooks õigusraamistiku lõpuleviimine ELi tasandil SKP seisukohast kaasa hinnanguliselt 55 miljoni euro suuruse puhaskasu aastas, kui ELi meetmete tulemusel paraneksid diskrimineeritud inimeste haridustulemused ja tervislik seisund 5% võrra¹³. Samamoodi hinnati EPRSi 2018. aasta uuringus (Euroopa mõõtme puudumisest tulenevate kulude kohta)¹⁴ puuetega inimeste diskrimineerimisest ja mittekaasamisest tingitud kulusid järgmistes valdkondades: i) tööturult kõrvale jäämise tõttu saamata jäänud tulu – vahemikus 468–763 miljonit eurot; ii) kaupade ja teenuste kättesaadavusega seotud lisakulud – vahemikus 15–41 miljardit eurot aastas; iii) kõrgem elukallidus – vahemikus 15–41 miljardit eurot ning iv) madalama haridustaseme tõttu saamata jäänud tulu – vahemikus 61–98 miljonit eurot. Lisaks näitavad arvud, et kui rakendatakse mõistlikke abinõusid, tasuvad need tavaliselt end ära nii töötajate tootlikkuse kui ka ettevõtete majandusliku kasu seisukohast. Sarnaseid kululiike hinnati 2008. aasta võrdse kohtlemise direktiivi ettepanekule lisatud mõjuhinnangus seoses diskrimineerimisega seksuaalse sättumuse alusel¹⁵.

¹⁰ FRA (2017), From institutions to community living – Part III: outcomes for persons with disabilities (Hooldusasutustest kogukonnas elamiseni – III osa: tulemused puuetega inimeste jaoks), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

¹¹ [Antisemitism in 2022 - Overview of Antisemitic incidents recorded in the EU \(Antisemitism 2022. aastal – ülevaade ELis registreeritud antisemiitlikest intsidentidest\) | Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet \(europa.eu\)](#)

¹² Komisjoni teatis „Vaenule pole kohta“, detsember 2023.

¹³ [Increasing European added value in an age of global challenges. Mapping the cost of non-Europe \(2022-2032\)](#) (Euroopa lisaväärtuse suurendamine üleilmsete probleemide ajastul. Euroopa mõõtme puudumisest tulenevate kulude kaardistamine (2022–2032)).

¹⁴ [Euroopa mõõtme puudumisest tulenevate kulude aruanne \(2018\).](#)

¹⁵ Dok 11531/08 ADD 1, lk 34.

Diskrimineerimisega tegelemine ja selle ennetamine on investering ka Euroopa ühtekuuluvusse, konkurentsivõimesse ja vastupanuvõimesse kiiresti muutuv maailmas, kus kõik on omavahel ühendatud. See tagab õiglasema ühiskonna, suurendades osalemist majandus- ja ühiskondlikus elus ning vähendades sotsiaalset tõrjutust. Enrico Letta hiljutises aruandes „Much more than a market“ („Palju enam kui turg“)¹⁶ märgiti, et konkreetsete rühmade pidev diskrimineerimine soo, puuete, etnilise päritolu või muude tegurite tõttu takistab nende täielikku osalemist meie ühtsel turul ja õõnestab lubadust tagada võimalused kõigile, ning et see nõuab sihipärast tegevust, uuendatud rahastamist ja hoolikat järelevalvet, et kaotada süsteemsed takistused. Tööjõu ja oskuste nappust käsitlevas komisjoni tegevuskavas, mis esitati 20. märtsil 2024, täheldatakse samamoodi, et ülimalt tähtis on toetada alaesindatud inimeste tööturul aktiivseks muutmist ning võidelda diskrimineerimise vastu hariduses juba varasest east, et vähendada tööjõu ja oskuste nappust, mis võib kahjustada Euroopa konkurentsivõimet¹⁷.

Võrdse kohtlemise direktiivi ettepanek

Komisjon võttis 2. juulil 2008 vastu nõukogu direktiivi ettepaneku, mille eesmärk on laiendada usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse ja seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise eest antavat kaitset ka tööhõive valdkonnast väljapoole. Kavandatava võrdset kohtlemist käsitleva horisontaalse direktiiviga, mis täiendab selles vallas kehtivaid ELi õigusnorme, keelatakse diskrimineerimine eespool nimetatud alustel järgmistes valdkondades: sotsiaalkaitse (sh sotsiaalkindlustus ja tervishoid), haridus ning kaupade ja teenuste (sh eluaseme) kättesaadavus. Euroopa Parlament võttis oma arvamuse vastu nõuandemenetluse korras 2. aprillil 2009¹⁸. Seoses Lissaboni lepingu jõustumisega 1. detsembril 2009 kuulub ettepanek nüüd ELi toimimise lepingu artikli 19 alla; seega on pärast Euroopa Parlamendilt *nõusoleku* saamist vajalik nõukogu ühehäälneline otsus.

Nõukogu ei ole selle 16 aastat tagasi esitatud ettepaneku suhtes nõutavat ühehäälsust veel saavutada suutnud. Viimasel poliitilisel mõttevahetusel, mis toimus 2023. aasta juunis Rootsi eesistumise ajal, uurisid ministrid viise, kuidas käsitleda allesjäänud probleeme, mis on seotud õiguskindluse, subsidiaarsuse ja rakendamiskuludega.

¹⁶ Enrico Letta aruanne „Much more than a market“ („Palju enam kui turg“) (aprill 2024).

¹⁷ [Tegelemine oskuste nappuse ja tööjõupuudusega – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-communications/press-summaries/p167206.pdf)

¹⁸ Vt dok A6-0149/2009. Parlamendi praegune koosseis nimetas raportööriks Alice Kuhnke (SE – Rohelised/EVF).

Eesistujariik Belgia on teinud lahendamata probleemide käsitlemiseks märkimisväärseid täiendavaid jõupingutusi. Selle tulemusel koostatud tekst on esitatud dokumendis 8616/1/24 REV 1.

Vaatamata nendele jõupingutustele ei ole kompromissteksti toetuseks nõutavat ühehäälsust aga veel saavutatud.

Eeltoodut arvesse võttes palutakse ministritel vastata järgmisele küsimusele.

Võttes arvesse, et praeguses kompromisstekstis on käsitletud delegatsioonide tõstatatud kolme peamist lahendamata küsimust, mis puudutavad õiguskindlust, subsidiaarsust ja rakendamiskulusid, siis milliseid täiendavaid meetmeid oleks vaja veel võtta, et nõukogu saaks Belgia eesistumise ajal direktiivi suhtes kokku leppida üldises lähenemisviisis, pidades silmas ka suurenenud diskrimineerimist kavandatava direktiiviga hõlmatud alustel ja valdkondades?